

Позван да учествујем у разговору поводом књиге др Предрага Илића „СПЦ и тајна Дахауа - мит и истина о заточеништву патријарха Гаврила и епископа Николаја Велимировића у Дахауу“, која је изазвала изузетну медијску пажњу и врло поларизоване ставове, мишљења и опредјељења, своје излагање бих усмјерио у правцу намјера организатора овог скупа да се кроз дијалог, укрштањем стручних и научних аргумената, дође до потпунијег сазнања, смањења тензија и превазилажења искључивих опредјељења за и против.

Сазнања о заточеништву патријарха Гаврила Дожића и епископа Николаја Велимировића током њиховог боравка у концентрационом нацистичком логору Дахау, због недовољних интересовања свјетовних и црквених историчара, остављала су утисак недоречености, нагађања, конфузних и непровјерљивих тврдњи. У медијској јавности повремено су препознавани опречни ставови, праћени сувишним политизацијама с једне и митологизацијама с друге стране. Тиме су остајала неразјашњена многа питања у вези са овим заточеништвом, посебно она око упућивања у логор, времену боравка у њему, условима и третману ових високих црквених достојанственика.

Аутор књиге поводом које разговарамо настојао је да разјасни ове и многе друге контрадикторности, непрецизности и мистификације, наглашавајући да је основни задатак и циљ теме „Тајна Дахауа“ одређен поднасловом „Мит и истина о заточеништву патријарха Гаврила и епископа Николаја Велимировића у Дахауу“. У трагању за одговором, аутор је ову веома осјетљиву тему, запостављену у научној јавности, пажљиво анализирао укрштајући расположиве податке из извора и литературе и отклањајући бројне недостатке, нејасноће и дилеме у вези са питањем заточеништва поменутих личности. Сагледана у том циљу, ова књига, упркос одређеним методолошким недостацима, отвара путеве сазнања и доноси један мозаик нових, до сада непознатих чињеница. Након пажљивог читања, доживио сам је као ауторово трагање за истином. Ово је, свакако, једна међу бројним темама о којима још дуго неће бити општеприхваћених сазнања, из идејних, политичких, професионалних и других разлога. Наш би задатак морао бити трагање за разлозима којима се могу превазилазити подјеле у научном дискурсу, поготово оне које су у протеклој деценији узеле маха у историографији са „партизанских“ и „четничких“ позиција. Истина о догађајима и збивањима на простору Југославије током Другог свјетског рата остаје неодложна потреба коју и овим поводом ваља нагласити очекивањем да и овај разговор буде допринос ка том циљу.

Научна истина, или бар потреба за њом, у могућој мјери, морала би и у овом случају

Пише: Ђорђе Борозан
уторак, 08 април 2008 21:39

надилазити политичка и црквена опредјељења иза којих се, најчешће у недостатку аргумената, крију тзв. званични ставови. Стручни и научни дијалог о овој теми утолико је потребнији јер су супротстављени ставови у медијској јавности попримили обиљежје кампање у којој се путеви ка истини све више замагљују.

Надајмо се времену у коме се неће појава књиге дочекивати са становишта подобности или неподобности, већ искључиво са сазнајне и иновативне стране садржаја који нуди. Допринос потпунијем сазнању о животним искушењима, ратним и поратним судбинама значајних личности какве су били патријарх Дожић и епископ Велимировић, чини књигу Предрага Илића добродошлом утолико прије што је заснована на новим изворима, анализи постојеће грађе и релевантне литературе, у мјери која ову тему расвјетљава и суштински отвара за даља проучавања.

Управо полазећи од тога, рецензенти, уважени историчари академик Момчило Зечевић, проф. др Љубодраг Димић и проф. др Милан Ристовић, констатовали су да је овај рад резултат истраживачке авантуре аутора, који је „дао аргументован допринос демистификацији једне значајне и занимљиве теме из новије историје“ и „успео да јасно осветли део ратне биографије патријарха СПЦ Гаврила Дожића и владике Николаја Велимировића“.